

Planiranje za zdravlje u Istarskoj županiji (1995. – 2010.)

Zdravlje i blagostanje svih građana Istarske županije jedan je od najvažnijih ciljeva Županijske uprave od samog njenog konstituiranja (1993. godine). Druga značajna karakteristika te uprave jest da je za ostvarivanje svojih ciljeva često birala inovativne putove. Ali i predane suradnike.

Se druge strane, i gotovo istovremeno (1992.), u Republici Hrvatskoj osnovana je Hrvatska mreža zdravih gradova – asocijacija gradova (a kasnije i županija) okupljenih oko ideje promicanja zdravlja, odnosno projekta „Zdravi grad“ kojega je pokrenula Svjetska zdravstvena organizacija. Funkcija Mreže je okupljanje gradova i županija i njihovo povezivanje radi bolje međusobne suradnje, lakše razmjene iskustava, spoznaja, ideja i aktivnosti te međusobne podrške i praktične pomoći. U sklopu redovitih godišnjih aktivnosti Mreže svake se godine u srpnju organizira Motovunska ljetna škola unapređenja zdravlja, na kojoj predstavnici Istarske županije počinju sudjelovati najprije u ulozi promatrača i simpatizera sve do trenutka kada je promjenom Statuta Mreže županijama otvorena mogućnost i formalnog učlanjenja. To vrijeme prije formalnog pristupanja Mreži iskorišteno je za senzibilizaciju i edukaciju brojnih profesionalaca, političara i aktivista civilnog društva iz cijele županije.

1999. godine je u sklopu Motovunske ljetne škole provedeno istraživanje kojim su prepoznate najslabije točke županijske javnozdravstvene politike i prakse:

- ocjena, odabir i postavljanje prioriteta među zdravstvenim potrebama,
- definiranje strategije za rješavanje prioritarnih zdravstvenih potreba,
- analiza adekvatnosti postojećih zdravstvenih resursa,
- osiguravanje zdravstvenih programa koji bi obuhvatili identificirane potrebe,
- nedostatna suradnja između raznih sektora i sa zajednicom.

2000. godine izrađena je prva *Istarska slika zdravlja*, a godinu dana kasnije na nacionalnoj razini je pokrenut projekt razvoja i jačanja menadžmenta u lokalnoj upravi i samoupravi pod nazivom *Rukovođenje i upravljanje za zdravlje* (partnerski projekt Škole narodnog zdravlja *Andrija Štampar*, Ministarstva zdravstva, Ministarstva rada i socijalne skrbi, te županija). Program je idejno osmišljen s ciljem da podrži županijska tijela uprave i samouprave u procesu decentralizacije sustava zdravstva i sustava socijalne skrbi koji je u Republici Hrvatskoj krenuo iste godine.

Taj je proces decentralizacije postavio pred regionalnu i lokalnu upravu i samoupravu, odnosno pred zdravstvene i socijalne radnike niz novih zadataka i odgovornosti. Postojeći sustav je trebalo racionalizirati, deinstitucionalizirati i privatizirati, opseg prava na zdravstvenu zaštitu bilo je nužno prilagoditi raspoloživim sredstvima; trebalo je izmijeniti neke zdravstvene, socijalne i gospodarske pokazatelje; te odgovoriti na očekivanja osiguranika.

Novonastala je situacija istovremeno postala izazov regionalnim i lokalnim upravama jer se njome otvorila mogućnost kreiranja vlastite zdravstvene politike koja prepoznaje i efikasno odgovara na lokalne potrebe, racionalno koristi postojeće resurse i potiče razvoj inovativnih programa.

U sklopu programa *Rukovođenje i upravljanje za zdravlje* u Istri je odabran i educiran županijski multisektorski tim u području javnozdravstvenog menadžmenta (2001.-2005.); izrađeni su i na nadležnim tijelima Istarske županije usvojeni strateški dokumenti *Slika zdravlja građana Istarske županije* i *Strateški okvir Županijskog plana za zdravlje* (2003.); konsenzusom struke, politike i granana u izrazito participativnom pristupu odabrano je pet županijskih javnozdravstvenih prioriteta: rano otkrivanje raka

dojke, prevencija kardiovaskularnih bolesti, prevencija i liječenje ovisnosti i poremećaja u ponašanju, sociozdravstvena zaštita starijih osoba i zaštita vode za piće. Nakon toga su precizno definirana područja aktivnosti i intervencija unutar svakog prioriteta. Konkretni ciljevi i načini njihova rješavanja zasnivali su se na iskustvima dobre prakse i na optimalnom namjenskom korištenju vlastitih resursa planirajući direktan utjecaj na identificirane probleme i njihove uzroke. Značajnu ulogu u implementaciji postavljenih zadataka imale su zdravstvene ustanove, ustanove socijalne skrbi, udruge i druge pravne osobe koje su interes za sudjelovanjem najvećim dijelom iskazivali prijavljenim projektima na objavljeni javni poziv, te angažiranjem i vlastitih sredstava u županijske javnozdravstvene prioritete. Realizacijom svih ambiciozno postavljenih zadataka Plana grananima Istarske županije su na mnogim područjima osigurane zdravstvena zaštita i socijalna skrb značajno iznad nacionalnih standarda.

Sveukupno gledajući, program *Rukovođenje i upravljanje za zdravlje* je Istarskoj županiji pomogao da njeni planovi iz sektora zdravstva i socijalne skrbi postanu sistematičniji, da odluke budu zasnovane na dokazima, da sredstva budu usmjerena upravo u područja u kojima postoje najveće potrebe i gdje će intervencije biti najefikasnije; te da se u proces strateškog odlučivanja uključe i predstavnici zajednice, granani i njihovi lideri.

2005. godine je, na temelju dotadašnjeg rada i dokumenata nastao *Plan za zdravlje građana Istarske županije* kao prvi dokument takve vrste izrađen u Republici Hrvatskoj. Od samog početka kroz Plan se poticalo razvijanje vrijednosti poput multidisciplinarnog pristupa zdravstvenim pitanjima; njegovanja partnerskih odnosa s jedinicama lokalne samouprave, ustanovama i civilnim sektorom u realizaciji zadanih ciljeva; aktivnog sudjelovanja i osnaživanja zajednice; ujednačenosti kvalitete i dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga, transparentnosti; stručne vjerodostojnosti; te djelovanja na području čitave županije. Te se vrijednosti i dalje smatraju temeljem zdravstvene politike Istarske županije i samim time su i ugrađene u ovaj nastavak planiranja za zdravlje.

U Planu iz 2005. godine definirana je obveza redovitog podnošenja izvješća o njegovoj provedbi, te donošenja operativnih razrada aktivnosti na godišnjoj razini za čiju je realizaciju zadužen Županijski Tim za provedbu Plana za zdravlje građana Istarske županije. Naknadno su osnovnom Timu za zdravlje pridružene i brojne stručne radne skupine koje su odgovorne za rad na pojedinim segmentima Plana.

Pionirski posao razvijanja prvobitnog Plana za zdravlje je, osim stručnog javnozdravstvenog znanja, zahtijevao i poznavanje načela dobrog upravljanja, komunikacije, marketinga i slično.

Zbog toga su stručnjaci različitih profila kao glavni nositelji aktivnosti Plana prošli kroz razne daljnje ciljne edukacije organizirane putem Hrvatske mreže zdravih gradova, Škole narodnog zdravlja Andrija Štampar iz Zagreba, Centra za prevenciju i kontrolu bolesti (CDC) iz Atlante u SADu, te Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Te su renomirane institucije pružale i stručnu podršku i superviziju provedbi Plana.

Implementatori Plana su, zahvaljujući svom inovativnom radu, dobili brojna priznanja među kojima se ističu:

- nagrada od CDC-a i SMDP-a (*Sustainable Management Development Program*) 2002. godine za primjenu stečenog znanja u izradi Slike za zdravlje granana Istarske županije
- nagrada *Odjela za globalno zdravlje CDC-a* TQM timu za dijagnostiku i liječenje raka dojke za najbolji projekt u primjeni na svjetskoj razini 2006. godine;

- priznanje Istarskoj županiji kao pobjednici *Hrvatske Lige zdravih gradova* u natjecanju povodom obilježavanja 20-godišnjice HMZG u kategoriji županija 2008. godine; te priznanje Gradu Poreču kao pobjedniku u kategoriji gradova na istom natjecanju.